

THÁI SƯ THỐNG QUỐC TRẦN THỦ DỘ - NGƯỜI TƯỚNG GIÀ TRUNG DŨNG

Lê Xuân Quang

Đầu thế kỉ XIII, do cơ mưu khéo léo của Trần Thủ Độ, vận động Lý Chiêu Hoàng nhường ngôi cho cháu ông là Trần Cảnh vào ngày 21 tháng 2, năm Ất Dậu (1225). Trần Thủ Độ giữ chức Thái sư thống quốc Hành quân vụ, chính thảo sự. Quyền coi tất cả mọi việc quân việc dân, sau khi ổn định mọi việc trong triều, Trần Thủ Độ thân làm tướng mang quân dẹp Đoàn Thượng, Nguyễn Nộn, và các động Man, khố nhọc suốt 5 năm thống nhất được đất nước. Trong nhiều năm chinh chiến, quân sĩ nhà Trần được ông huấn luyện, trở thành một quân đội thiện chiến. Đất nước thanh bình. Thái sư Trần Thủ Độ và triều đình, vẫn chú ý tuyển trai tráng bổ sung quân đội, và cho những kẻ hèn nhát xuất ngũ về làm ruộng. Chú ý luyện tập và đào tạo các tướng chỉ huy trong hoàng tộc.

Quân đội xây dựng theo phương châm: "Quân cốt tinh nhuệ không cốt nhiều" (Quý hồ tinh bất quý hồ đa). Thái sư Trần Thủ Độ còn cho đào nhiều sông, ngòi khai thông thủy lợi, như đào sông Bà Má, sông Lã... đục núi Chiếu Bạc ở Thanh Hóa, tiếng là trấn áp phong thủy, nhưng thực là lợi cho cây cấy. Lại cho lấp nhiều khe ngòi, kênh suối, mở đường ngang dọc để tiện giao thông. Thái sư còn rất chú trọng đắp đê phòng lụt, khai khẩn

đất hoang mở rộng diện tích canh tác. Công thương nghiệp cũng được phục hồi nhanh chóng, nghề đúc đồng, và nghề gốm rất phát triển.

Nghề dệt đã dệt được các loại: sa, đoạn, gấm vóc... đặc biệt khai thác được khoáng sản như: vàng, bạc, đồng, sắt, thiếc, chì... Mở rộng các thương cảng buôn bán với Trung Quốc và các nước Đông Nam Á. Nhờ phát triển mới của nền kinh tế, đời Trần đã nâng cao đời sống của nhân dân, đồng thời củng cố thêm cơ sở về vật chất cho Quốc gia. Nhờ tài ba mưu cán của Thái sư Trần Thủ Độ trong vòng 30 năm mà nước nhà cường thịnh. Đang lúc thiên hạ thái bình, muôn dân vui nghiệp, thì tháng 12, năm Đinh ty (1257), nhà Nguyên mượn cơ vua Trần già, chúng đem quân xâm lược nước ta. Vua Trần Thái tông cho Trần Quốc Tuấn lên phòng thủ ở biên giới, còn tự mình làm tướng bày trận ở Bình Lệ nguyên (Vĩnh Phú), lập thành phòng tuyến chống cự. Sau một trận chiến đấu vô cùng ác liệt, quân ta rút về Phù - Lỗ, lập phòng tuyến mới ở bờ nam sông Cà Lồ.

Dựa vào ưu thế binh lực mạnh, quân địch lại vượt được sông, vua Trần Thái tông phải lui về Thăng Long. Quân địch đang háng hái bám sát quân ta ào ạt tấn công. Trước sức mạnh ban đầu của địch, Thái sư Trần Thủ Độ đem triều đình tạm rút khỏi kinh thành, theo dòng sông Hồng và đóng ở vùng Thiên Mạc. Quân Nguyên tiến đóng ở Thăng Long, trước tình hình đó, trong triều có một số người hoang mang lo sợ. Vua Trần Thái tông ngự thuyền đến chỗ thuyền Thái úy Trần Nhật Hiệu hỏi kế đánh

giặc. Nhật Hiệu ngồi dựa mạn thuyền, lấy ngón tay chấm nước viết lên mạn thuyền hai chữ: "Nhập Tống" nghĩa là: Chạy vào đất Tống.

Vua hỏi: "Quân Tinh cương đâu" (tức quân bán bộ của Thái úy). Nhật Hiệu trả lời: "Gọi chúng không đến". Vua dời thuyền đến hỏi Thái sư Trần Thủ Độ, người tướng già mưu lược trả lời bình tĩnh:

"Đầu tôi chưa rơi xuống đất, xin bệ hạ đừng lo!"

Trước thái độ tự tin của Thái sư Thống quốc, vua Thái tông an tâm quay về thuyền ngự.

Ngày 24, tháng chạp, năm Nguyên Phong thứ 7 (1258) theo kế sách của Thái sư, vua Trần Thái tông và thái tử Trần Hoảng chỉ huy lầu thuyền (thuyền có lầu) ngược dòng Thiên Mạc, phá tan quân giặc ở Đông bộ đầu, đánh đuổi quân Nguyên Mông chạy về Trung Quốc. Ngày nguyên đán, mồng một, tháng giêng, năm Nhâm ngọ (1258) vua Trần Thái tông đã ghi công chiến thắng quân thù. Chiến công năm Nguyên Phong không phải chỉ ghi vào đầu xuân năm đó, mà Trần Nhân tông ông vua anh hùng, người lãnh đạo tối cao chiến thắng hai cuộc kháng chiến chống Nguyên Mông năm 1285 và 1288 đã nhắc lại chiến công năm Nguyên Phong trong một bài thơ của mình:

Bạc đầu quân sĩ tại

Vững vững thuyết Nguyên Phong.

Nghĩa là:

Còn có những người lính đầu bạc.

Lưu ý: đây là một câu chuyện đánh giặc đời Nguyễn Phong.

Triều họ Trần thay triều họ Lý. Vào lúc triều Lý mất hết sinh khí, cả nước chìm đắm trong cảnh loạn ly đời khổ. Với Cương vị Thái sư Thống quốc, Trần Thủ Độ đã ra sức phục hồi chế độ trung ương tập quyền. Chấm dứt cuộc nội chiến giữa các thế lực phong kiến địa phương cát cứ, dẹp yên các sách, các động người Man, đẩy mạnh khai hoang, chú ý đắp đê khai sông... phát triển nông nghiệp, công nghiệp, mở thương cảng buôn bán với nước ngoài. Trong 32 năm đầu mở nghiệp nhà Trần công việc lớn nhỏ trong nước đều do một tay Thái sư Trần Thủ Độ đặt giường mối.

Sau khi chiến thắng cảnh giặc trước mọi mưu giặc Bắc, Thái sư Thống quốc Trần Thủ Độ đã ra sức tăng cường lực lượng vũ trang dọc theo biên giới và ven biển. Năm 1262, Thái sư ra lệnh cho các lộ trong nước chế tạo vũ khí, và thuyền chiến các đội quân thủy lục, thay nhau tập trận ở bãi phù sa sông Bạch Hạc.

Năm 1263, Thái sư Thống quốc Trần Thủ Độ đã 70 tuổi, còn thân mang quân tinh nhuệ đi tuần ở vùng biên giới Lạng Sơn. Đến năm 1264, trong một cuộc thao diễn thủy chiến ở cửa Thái bình người tướng già trung dũng chẳng may chết đuối, hưởng thọ 71 tuổi.(1)

Vua Trần tôn phong là: "Trung vũ đại vương". Nay ở thôn Thành Thị, huyện Bình Lục, tỉnh Nam Hà, tức thái ấp Quốc hương (thái ấp của Thái sư, Thống quốc) còn có đền thờ: Trung vũ đại vương.

Các Sử gia thời phong kiến theo quan điểm Nho giáo, không tiếc lời chê trách việc cướp ngôi, giết vua, lấy hoàng hậu, tuy có ghi công ông trong cuộc kháng chiến chống Nguyên Mông lần thứ nhất và trong việc khôi phục đất nước trị bình sau cuộc suy loạn cuối đời Lý. Nhưng lại chê ông, lên án ông tàn hại tôn thất nhà Lý và là người làm rối loạn nhân luân trong hoàng tộc. Về phía nhân dân thì vấn đề cao và biết ơn ông, lăng mộ của ông ở địa phận xã Phù Ngự, huyện Ngự thiên (Thái Bình) xưa, có đền thờ, về tự điển vẫn được liệt bậc thượng đẳng và nhiều nơi trong nước có đền thờ, đặc biệt ở đời Lim, thuộc huyện Tiên Sơn, tỉnh Hà Bắc hiện nay, quê hương nhà Lý cũng có đền thờ Thái sư thống quốc Trần Thủ Độ, hàng hiên có đôi câu đối.

Danh chấn Nam thiên lưu tại sử.

Uy dương Bắc địa tích do Trần.

Nghĩa là:

Tiếng tăm vang động trời Nam, ghi trong sử sách

Uy thế nêu cao đất Bắc, là do họ Trần.

Ta có thể khẳng định Thái sư thống quốc Trần Thủ Độ là nhân vật kiệt xuất trong lịch sử nước ta. Người có công mở đầu cho sự nghiệp dựng nước và giữ nước vẻ vang đời Trần, với thành ngữ: "Hào khí Đông A bất hủ."

(1) Về việc Trần Thủ Độ duyệt thủy quân bị chế duối, theo thần phả đền Quốc hương, xã Vũ Bản, huyện Bình Lục, tỉnh Nam Hà (L.X.Q)